

Fractie Partij voor de Dieren
Mevrouw A. Hanssen

datum 13 juni 2023
uw kenmerk
zaaknr. 2023-Z8219
documentnr. WLDOC-1037746042-6566
onderwerp Beantwoording artikel 35-vragen fractie Partij voor de Dieren over de bever in Limburg

Beste mevrouw Hanssen,

Per brief van 22 mei 2023 heeft u aan het dagelijks bestuur een aantal vragen gesteld over de bever in Limburg.

U schrijft:

“De bever is in 1982 geïntroduceerd in Nederland met de bedoeling dat deze inheemse soort zich weer in ons land vestigt. De Partij voor de Dieren is van mening dat wij als mensen en in het bijzonder wij als Waterschap daarom een verantwoordelijkheid hebben om waar mogelijk het dier een geschikte leefomgeving aan te bieden, ook wanneer dit betekent dat menselijke activiteiten daar soms voor moeten wijken of inkrimpen. Aangezien de bever een territoriaal dier is, zal de populatie zich niet ongebreideld uitbreiden maar zich aanpassen aan de hoeveelheid geschikte territoria en beschikbaar voedsel. Uit waarnemingen door bezorgde burgers blijkt dat bij meldingen van overlast door het Waterschap stelselmatig diverse beverdammen worden verlaagd en verwijderd, o.a. in de Holsterbeek bij Paarlo.

Dit leidt bij de Partij voor de Dieren-fractie tot de volgende vragen:”

Vraag 1

Kan het DB aangeven hoeveel en op welke locaties beverdammen momenteel in Limburg worden beheerd en hoeveel daarvan conflictsituaties opleveren? Gebeurt dit beheer op basis van de gedragscode wet natuurbescherming voor Waterschappen of op basis van een provinciale ontheffing?

Antwoord op vraag 1

Het waterschap beheert momenteel ongeveer 150 beverdammen (maatregelen gericht op peilverlaging). De bijgevoegde kaart toont de locaties met beverdammen die de afgelopen 5-7 jaar zijn gebouwd in het regionale watersysteem (totaal aantal: 1240). Het waterschap heeft aan ongeveer 85-90% van deze dammen maatregelen moeten uitvoeren. Dat is alleen aan de orde als het waterpeil te veel stijgt met (dreigende) natschade of wateroverlast tot gevolg.

Het verlagen van beverdammen is zowel mogelijk op basis van de Gedragscode Wet Natuurbescherming als een provinciale ontheffing faunabeheer waarover het waterschap beschikt. In de zomer van 2021 hebben het Waterschap en de Provincie aan de hand van enkele actuele probleemsituaties besproken in welke situaties werken volgens de gedragscode mogelijk is en in welke situaties een ontheffing faunabeheer nodig is.

Op grond van de gedragscode zijn handelingen toegestaan waarvan geen wezenlijke invloed uitgaat op de soort. Het verlagen van beverdammen wordt beschouwd als een onderdeel van het regulier peilbeheer aangezien het samen met maaibeheer en baggeren past binnen het geheel van handelingen die het waterschap uitvoert in het kader van peilbeheer. Het verlagen van een dam om peilproblemen op te lossen is een gebeurtenis welke passend is binnen de normale routine van een bever. Het heeft dus geen tot weinig impact op de soort. Op basis van de ontheffing kan onder voorwaarden worden gehandeld indien schade aan erkende belangen optreedt of dreigt.

Vraag 2

Is er voor het verlagen en verwijderen van de dammen in Limburg een ontheffing afgegeven door Provinciale Staten? Zo ja, welke voorwaarden zijn er aan deze ontheffing verbonden? Zo nee, op welke wettelijke grond gebeurt dit en onder welke condities?

Antwoord op vraag 2

Zie antwoord op vraag 1.

De voorwaarden in de huidige ontheffing van Gedeputeerde Staten aan de Faunabeheereenheid Limburg (d.d. 14 september 2021) zijn hier in te zien: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2021-8902>

In de machtiging van de Faunabeheereenheid Limburg aan het waterschap (d.d. 22 september 2021) voor het gebruik van de ontheffing zijn de volgende voorwaarden opgenomen:

Voorwaarden

Aan deze machtiging zijn alle voorschriften verbonden die genoemd zijn in de bovengenoemde ontheffing 2021-35.

Daarnaast zijn de volgende voorschriften van toepassing:

1. Op grond van deze machtiging kan de ontheffinggebruiker overeenkomstig het bepaalde in de provinciale ontheffing andere uitvoerders schriftelijk machtigen om gebruik te maken van de machtiging (verklaring van medegebruik).

Een ontheffinggebruiker dient altijd de volgende documenten bij zich te hebben in het veld:

a) Deze machtiging of een gewaarmerkt afschrift (op naam gesteld en voorzien van datum) bij doorschrijving hiervan;
b) De schriftelijke verklaring van de grondgebruiker voor het uitvoeren van de in de gebruikersontheffing genoemde handelingen.

De doorgeschreven provinciale ontheffingen en eventuele ontheffingsbijlagen hoeft men voor het gebruik van de machtiging niet bij zich te hebben in het veld, maar moeten bij controle binnen 24 uur getoond kunnen worden aan handhavers.

De ontheffinggebruiker voert een nauwgezette administratie (inclusief persoonsgegevens van gebruikers) van de gegeven machtiging, welke op eerste vordering ter inzage wordt gegeven aan ontheffingverlener, ambtenaren van Politie, Algemene Inspectie Dienst en de provincie Limburg, of andere, daartoe door de minister van Justitie aangewezen, opsporingsambtenaren.

2. Over de wijze waarop de machtiging is gebruikt dient te worden gerapporteerd door de ontheffinghouder bij de Faunabeheereenheid Limburg.

3. Gevangen en gedode dieren die voorzien zijn van ringen, merken en/of zenders dienen te worden bewaard en direct te worden gemeld bij de Faunabeheereenheid Limburg.

4. De ontheffinggebruiker dient de doorgeschreven machtigingen, alsmede eventuele verklaringen van medegebruik, onverwijld in te trekken indien blijkt dat gehandeld wordt in strijd met het gestelde in de machtiging. Deze intrekking wordt door de ontheffinggebruiker gemeld bij de Stichting Faunabeheereenheid Limburg.

5. De ontheffinggebruiker is gebonden zich te houden aan door het Algemeen Bestuur van de Faunabeheereenheid Limburg opgestelde reglementen en protocollen ten aanzien van de ontheffingverlening.

6. Met het aannemen en in gebruik nemen van deze machtiging accepteert de ontheffinggebruiker bovenvermelde voorschriften.

Vraag 3

Uit waarnemingen door burgers blijkt dat naast het Waterschap ook particulieren dammen afbreken of takken verwijderen zodat het water meer doorstroomt. Klopt het dat het Waterschap Limburg op de hoogte is van het feit dat burgers structureel illegaal beverdammen afbreken? Zo ja, wordt hiertegen gehandhaafd door WL als het gaat om waterlopen die onder het beheer van WL vallen? Zo nee, onder wiens verantwoordelijkheid valt deze handhaving?

Antwoord op vraag 3

Medewerkers van het waterschap constateren incidenteel dat beverdammen door derden worden verlaagd of verwijderd. Waarnemingen daarvan worden gemeld bij Provincie Limburg. Provincie Limburg is het bevoegd gezag voor deze onderdelen van de Wet Natuurbescherming.

Vraag 4

Wie controleert in Limburg het naleven van de regels, afspraken en gedragscodes van ontheffingen aangaande de bever?

Antwoord op vraag 4

Zie antwoord bij vraag 3

U vervolgt:

“Uit een van de stuwen van de Holsterbeek is het schot verwijderd en dammen worden volledig afgebroken. Het waterpeil is daardoor zo laag komen te staan dat ingangen van het beverhol droog zijn komen liggen. Dit terwijl de kraamperiode in volle gang is. Een bever heeft water nodig met een diepte van minimaal een halve meter. Op locaties waar de bever een hol of een burcht heeft,

prefereert hij een waterdiepte van minimaal één meter. Bij een ondiepere watergang gaan bevers een dam bouwen om de diepte en het wateroppervlak te vergroten.”

Vraag 5

Is het verlagen of verwijderen van dammen, met het verstoren van burchten tot gevolg ook toegestaan in de kraamperiode? Zo ja, op welke wettelijke basis en onder welke voorwaarden? Zo neen, wat is de reden dat dit in Paarlo wel wordt gedaan door het Waterschap?

Antwoord op vraag 5

Tijdens de kraamperiode zijn handelingen waarbij bevers worden verstoord, gevangen of gedood niet toegestaan. Ook het aantasten of verwijderen van beverburchten is niet toegestaan, behalve bij ernstig gevaar zoals een dijkdoorbraak. Het verlagen van dammen en het droogvallen van oeverholten betekent echter niet altijd dat er sprake is van een verstoring van een burcht.

Bevers maken vele oeverholten in hun leefgebied en deze zijn niet allemaal tegelijkertijd in gebruik. Het droogvallen van een oeverhol dat niet daadwerkelijk in gebruik is, wordt door Provincie Limburg niet aangemerkt als het vernielen of beschadigen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen. Het droogvallen van inzwemopeningen hoeft bovendien geen overtreding op te leveren wanneer er alternatieve hopen in het leefgebied aanwezig zijn die wel onder water blijven en een veilig alternatief bieden voor de dieren.

In Paarlo zijn *voorafgaand* aan de kraamperiode twee van in totaal drie beverdammen door het waterschap verwijderd uit de eerste zijtak Holsterbeek. Het oeverhol waarvan de ingang nu gedeeltelijk droog ligt, ligt benedenstrooms van de overgebleven beverdam. Deze situatie bestond al voor de start van de kraamperiode.

In de kraamperiode zijn er door de aannemer van het waterschap geen beverdammen verwijderd en/of verlaagd in de (eerste zijtak) Holsterbeek. Wel zijn er handmatig takken voor een boerenstuw weggehaald, zodat de stuw weer kon functioneren.

Vraag 6

Welke conflicten en problemen komen in het gebied van Paarlo en de Holsterbeek voor en welke maatregelen zijn met partijen besproken en welke zijn toegepast? Graag een specificatie per conflict.

Antwoord op vraag 6

In het stroomgebied van de Holsterbeek zijn sinds ongeveer 10 jaar bevers aanwezig. Het peilbeheer is afgestemd op diverse functies (o.a. bebouwing en landbouw), wat het periodiek beheer van beverdammen noodzakelijk maakt. Provincie, Gemeente Roerdalen, Waterschap en Hengelsportvereniging voeren dit beheer in onderlinge afstemming uit.

Visvijver Holsterbroekweg

De Hengelsportvereniging Posterholt - St. Odiliënberg meldt met regelmaat dat de visstekken langs de oever niet gebruikt kunnen worden vanwege opstuwing in de Holsterbeek door een beverdam.

Daarnaast zijn de oevers van de visvijver instabiel door bevergraverij.

Provincie Limburg adviseert de hengelsportvereniging over preventieve maatregelen om verdere schade aan de vijver tegen te gaan. Het waterschap is verantwoordelijk voor het peilbeheer in de Holsterbeek, zodat de in- en uitstroom van de visvijver op de Holsterbeek goed functioneert.

Natschade

Het waterschap ontvangt van aangrenzende eigenaren meldingen over een verminderde drooglegging als gevolg van beverdammen. Het gaat om agrarische percelen en particuliere tuinen. Het waterschap verlaagt/ verwijdert de beverdam(men) conform ontheffingsvoorwaarden om de schade te verminderen.

Vraatschade

Door aangrenzende eigenaren is melding gedaan bij het waterschap van vraatschade in een aanliggende tuin. Het waterschap heeft de bewoners geadviseerd om preventieve maatregelen te nemen tegen de bever. Particulieren zijn zelf verantwoordelijk voor het nemen van preventieve maatregelen.

Graafschade

Eén aangrenzende eigenaar heeft melding gedaan van graafschade onder zijn schuur. De gegraven oeverholen zouden tot verzakkingen hebben geleid. Net als voor vraatschade heeft het waterschap hooguit een adviserende rol. Particulieren zijn zelf verantwoordelijk om de schade op te lossen en preventieve maatregelen te nemen om herhaling te voorkomen.

Daarnaast is er schade aan de Veldweg in het Flinkenbosch door ingezakte oeverholen. Gemeente Roerdalen is verantwoordelijk voor het onderhoud en beheer van deze zandweg.

Beverbeheer

Ten slotte is bij het waterschap melding gedaan van het niet correct omgaan met de beschermde status van de bever bij het uitvoeren van het beheer van beverdammen in de (eerste zijtak) Holsterbeek. Het waterschap heeft de gemaakte afwegingen met betrekking tot het peilbeheer toegelicht aan Provincie Limburg en aan de Faunabeheereenheid Limburg. De uitleg was voor beide partijen afdoende.

Vraag 7

Is er een rapportage opgemaakt over de situatie in Paarlo? Zo ja, kan het DB deze bij de antwoorden

voegen?

Antwoord op vraag 7

Ja, voor elke beverdam wordt ecologisch en hydrologisch advies ingewonnen. De interne correspondentie hierover is samengevat in de bijlage.

U vervolgt:

“In de beleidslijn Bever van 2022 van de Gedeputeerde Staten van Limburg heeft het College hoofdlijnen vastgesteld voor het vernieuwde provinciale schade-gestuurde beverbeleid. Hierin staat dat er meer inzet van preventieve middelen moet komen om schade door bevers te voorkomen en/of te verminderen, onder andere door een subsidie voor agrariërs en particulieren. Het College benadrukt dat preventie de meest effectieve en duurzame maatregel is om beverschade te voorkomen. Het kenniscentrum bever en Bij12 hebben op hun website diverse maatregelen op een rij gezet, zowel ter preventie als bij reeds ontstane schade. Faunaschade aan landbouwgewassen veroorzaakt door bevers wordt voor 100% door BIJ12 vergoed en bij de FBE Roermond kunnen beverwerende rastersets tegen een borg voor de duur van maximaal 3 maanden worden opgehaald.

Volgens de vakspecialist ecologie van het Waterschap is er in Paarlo nog niet naar andere maatregelen gezocht. De fractie van de Partij voor de Dieren is van mening dat in plaats van het voortdurend ondermijnen van beveractiviteiten er ook minder ingrijpende maatregelen beschikbaar zijn. Het continue verlagen van dammen is een verstoring en inbreuk op de natuurlijke leefomgeving van de dieren. Het vernielen en verlagen van dammen heeft tot gevolg dat de bever steeds opnieuw probeert zijn habitat te herstellen met als gevolg meer knaagactiviteiten aan de omliggende bomen. Hij heeft zelfs een tunnel onder de weg door gegraven naar de andere kant van het pad waar het waterniveau hoger is. Hierdoor ontstaan ongewenste situaties, indirect het gevolg van het voortdurend verstoren van de kraamburcht. Door de zware landbouwmachines die gebruik maken van het voetpad is nu een gat boven de tunnel ontstaan.

Voorbeelden van andere oplossingen zijn bijvoorbeeld het gebruik van een deceiver, het verleggen van watergangen, het uit productie halen van een gedeelte van de oevers (bijvoorbeeld van landbouwkundig naar een natuurfunctie) en het aanliggende voetpad afsluiten voor de zware landbouwmachines, aangezien er ook andere toegangen tot de landbouwgronden zijn.”

Vraag 8

Is dit gebruik van het voetpad door zware landbouwmachines legaal? Ook hiervan zijn foto's beschikbaar. Bij vraatschade kan gedacht worden aan het gebruik van rasters en/of het plaatsen van andere bomen en struiken of een beverwerende vloeistof. Kan het DB aangeven wat de reden is dat er nog niet naar andere oplossingen is gezocht?

Antwoord op vraag 8

Uit navraag bij de gemeente Roerdalen blijkt dat de Veldweg in het Finkenbosch als veldweg is opgenomen in de wegenlegger van de gemeente. De veldweg is noodzakelijk om de aanliggende landbouwpercelen te bereiken. Het rijden met landbouwmachines over de veldweg is dan ook toegestaan. Aangezien de veldweg voor meerdere percelen de enige toegang is en keermogelijkheden ter plaatse niet aanwezig zijn, is afsluiten wat de gemeente betreft onwenselijk.

Op eigendommen van het waterschap leidt vraatactiviteit door bevers zelden tot schade. Vraat van bevers aan bomen en struiken zorgt voor variatie en diversiteit. Er wordt uitsluitend ingegrepen als aangeknaagde bomen op het eigendom van het waterschap een gevaar vormen voor de openbare veiligheid. De boom wordt dan omgezaagd en eventueel verwijderd. Als er monumentale bomenrijen of markante bomen worden aangevreten, dan wordt wel preventie toegepast, bijvoorbeeld door het plaatsen van gaas rond de boomstam of door de stam in te smeren met een beverwerende pasta. Bij de (eerste zijtak) Holsterbeek is vraatactiviteit van de bever geen aanleiding geweest voor het waterschap om dit soort maatregelen toe te passen.

Vraag 9

Kan het DB een gemotiveerd en gespecificeerd antwoord geven op de vraag hoe het beheer van de overige beverdammen in Limburg is geregeld? Worden daar meer preventieve maatregelen genomen om schade te voorkomen of te verminderen? Zo ja welke?

Antwoord op vraag 9

In het Faunabeheerplan Bever is vastgelegd dat mitigerende maatregelen hoofdzakelijk binnen de kansrijke bevergebieden worden ingezet. Hier wordt immers gestreefd naar een duurzaam voortbestaan van de beverpopulatie en wordt eventuele schade die ontstaat door zijn leefwijze zo veel mogelijk via mitigatie opgelost. Het waterschap zet mitigatie overigens ook in buiten de kansrijke bevergebieden, mits er voor de bever op de lange termijn een geschikt habitat beschikbaar is.

Momenteel worden de volgende methodes ingezet:

- buis door de beverdam aanleggen (zie foto Haelensebeek)
- pomp (op zonne-energie) bij de beverdam plaatsen,
- inzet beverwachters (dit zijn vrijwilligers die voor het waterschap handmatig het beverbeheer uitvoeren)
- grondaankoop

Daarnaast participeert WL in onderzoek naar en ontwikkeling van nieuwe innovatieve maatregelen:

- Pilot 'Hoogwatervluchtplaatsen Bever' van de Unie van Waterschappen
- Pilot 'Innovatief beverbeheer' van de Provincie Limburg in samenwerking met de Zoogdiervereniging
- Workshop 'Optimaal aanleggen beaver-deceiver' met een vakspecialist uit Canada in samenwerking met de Unie van Waterschappen en de Zoogdiervereniging

U vervolgt:

"Om op een evenwichtige manier te kunnen samenleven met de bever heeft het College van Gedeputeerde Staten in de beleidslijn bever bevestigd dat er betere voorlichting aan particulieren, eigenaren en beheerders van terreinen en waterwegen, bedrijven en gemeenten moet komen. De Provincie Limburg, het Waterschap en de Faunabeheereenheid moeten de verschillende doelgroepen daarover gaan informeren en daarbij aansluiten bij het landelijke informatieportaal over de bever: Kenniscentrum Bever <https://www.kenniscentrumbever.nl/> Daarnaast kunnen particulieren en agrariërs bij de Provincie Limburg advies aanvragen over de inzet van preventieve maatregelen in specifieke probleemsituaties."

Vraag 10

Wordt bij klachten over beveractiviteiten in Limburg in het algemeen door het Waterschap vermeld dat de bever een beschermd soort is, dat er preventieve maatregelen en vergoedingen beschikbaar zijn? Zo ja, welke maatregelen zijn op welke locaties getroffen en van welke vergoedingen is gebruik gemaakt tot heden? In hoeverre wordt gekeken naar aanpassingen aan de omgeving om de bever een kans te geven zich ergens te vestigen? Zo ja, waar is dit toegepast? Zo nee, waarom niet?

Antwoord op vraag 10

Het waterschap krijgt veel vragen uit de omgeving als het gaat om beverbeheer. Als het waterschap niet verantwoordelijk is, adviseren we over mogelijke oplossing of verwijzen wij door naar de juiste partij en/of contactpersoon. We geven hierbij ook aan dat de bever een beschermd diersoort is en dat voor de meeste ingrepen in het leefgebied een ontheffing aangevraagd moet worden bij de Faunabeheereenheid Limburg. Verder wordt verwezen naar relevante vergoedingen, zoals voor Schade aan bedrijfsmatig geteelde gewassen via BIJ12/Faunazaken (<https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/tegemootkoming-aanvragen/>) en voor preventieve maatregelen tegen gewasschade door de bever via Provincie Limburg (<https://www.limburg.nl/@8574/subsidie-preventie-faunaschade-2023/>). Verder wordt momenteel door Provincie Limburg een financiële ondersteuning voorbereid voor particulieren en stichtingen die relatief dure maatregelen moeten treffen om beverschade aan hun eigendommen te voorkomen, bijvoorbeeld bij ondergraving van hun tuin of onroerend goed.

Bevers mogen zich in principe overal vestigen in Limburg. Er wordt alleen ingegrepen als beveractiviteit schade aan wettelijke belangen veroorzaakt. De te volgen koers die het Faunabeheerplan Bever schetst, verschilt daarbij tussen kansrijke en niet-kansrijke bevergebieden. De strategie in kansrijke gebieden is gericht op een duurzame toekomst voor de bever. Hier wordt ingezet op mitigerende maatregelen (bijv. herbegrenzing natuurnetwerk of functieverandering). Buiten de kansrijke gebieden wordt ingegrepen volgens de escalatieladder uit het Faunabeheerplan. Hierbij geldt dat de inzet van zwaardere middelen en methoden pas mag als minder ingrijpende maatregelen niet afdoende blijken te zijn of de inzet daarvan in redelijkheid niet (meer) kan worden verlangd. Als uiterste inzet is het verwijderen van bevers een mogelijkheid in niet kansrijke gebieden.

U vervolgt:

“Het jaar 2022 was één van de droogste jaren ooit gemeten. De lente van 2023 juist de natste. Uit een nieuwsbericht van de NOS blijkt dat de Waterschappen in Nederland staan te springen om (regen)water zoveel mogelijk vast te houden. Waterschappen hebben diverse projecten waardoor water langer in gebieden blijft. Een aantal maatregelen zijn bijvoorbeeld het omleggen en laten meanderen van beken. Het college van Gedeputeerde Staten van de Provincie Limburg roept op om de leefgebieden en de leefwijze van de bever zoveel mogelijk te integreren in de water- en natuuropgaven waar gezamenlijk in Limburg aan wordt gewerkt. Daarmee kan worden geprofiteerd van de voordelen van de bever voor het waterbeheer en schade worden voorkomen.”

Vraag 11

Wat onderneemt of gaat het Waterschap ondernemen nu de Provincie Limburg opgeroepen heeft juist te profiteren van de voordelen van de bever voor het waterbeheer? En meer specifiek, hoe gaat het Waterschap acteren bij de Holsterbeek in Paarlo?

Antwoord op vraag 11

In het peilbeheer, en daarmee ook het verlagen van beverdammen, wordt rekening gehouden met de omstandigheden qua weer en droogte. In droge jaren helpen beverdammen om water vast te houden en dan worden beverdammen minder of niet verlaagd (groene stuwen bij droogte). De beverdammen zijn tevens opgenomen in het droogtebestrijdingsprogramma van het waterschap. De inrichting van het watersysteem op een meer klimaatadaptieve manier is een proces dat op langere termijn loopt. Via principes als beekdalontwikkeling worden peilbeheer van natuurbeken in relatie tot omringende functies minder kritisch, waardoor beekdalnatuur (waar de bever deel van uitmaakt) zich op een meer natuurlijke manier kan ontwikkelen.

Ook in de Holsterbeek is rekening gehouden met waterconservering. Ondanks dat de Holsterbeek niet tot het Kansrijk bevergebied behoort, is ook hier mitigatie met behulp van een leveller ingezet. Voor de eerste zijtak Holsterbeek is deze methode eveneens overwogen, maar als niet functioneel beoordeeld vanwege de geringe waterdiepte. Met name in de bovenloop waar de beverdammen zitten is er in de Holsterbeek weinig marge qua peilbeheer. In de benedenloop is de beek wat robuuster en is waterconservering mogelijk. Het waterschap heeft recent zandzakken in de beek gelegd om het water langer vast te houden.

Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Overeenkomstig het bepaalde in artikel 35 van het Reglement van orde voor de vergaderingen van het algemeen bestuur zal een afschrift van deze brief ter kennisneming worden toegezonden aan de leden van het algemeen bestuur.

Met vriendelijke groet,

het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg,

de secretaris-directeur,
ir. E.J.M. Keulers MMO

de loco-dijkgraaf
drs. R.L.M. Sleijpen M.B.A.

